

Рецензия

за дисертационен труд на тема „Формиране на личностен опит чрез преживяване – вариативни приложни стратегии в дейността на съвременния педагог“ за присъждане на ОНС „доктор“ по ПН 1.2 Педагогика (ТВД)

Автор: докторант Румяна Александрова Георгиева-Илиева

Автор на рецензията: проф. дпн Янка Динкова Мерджанова, катедра Дидактика, ФП, СУ „Св. Климент Охридски“

Оценка на темата и значимостта на труда: проблематиката на дисертационния труд е устойчиво актуална от края на миналия век, а особено сензитивна и ключова в глобалната епоха и образователна среда. Детско-юношеската възраст уплътнява и увеличава многократно критичността на личния опит и преживяването в условията на отвореност на социалната среда за всички. Така трудът попада в най-горещите точки на педагогическата практика в пълния ѝ смисъл: и в професионално-училищна, и в професионална като институции за неформално образование, и в неформална семейна, и в широка социална среда. **Ползите на труда са и за четирите дименсии.**

Обща характеристика на дисертацията: трудът обхваща 276 стр., 3 глави, 37 фигури, 4 таблици, 11 приложения. Използвани са ефективно 80 библиографски източника. В първа част се представят основните понятия „личностен опит, преживяване, вариативни педагогически стратегии, преживелищна педагогика, отношения между рефлексия и устойчивост“. Докторантът стъпва на познаването на немския опит и владеенето на немския език. Втора част представя емпиричното проучване в 4 етапа на възпитателен експеримент, анкетно проучване с младежи 16+ и с деца на 10 г., на базата на проведено формиращо обучение чрез преживяване, реализиране на проект „Пътят на промяната“ с проверка на ефектите от него. Трета част описва Модел за интегриране на вариативни приложни педагогически стратегии за учене и възпитание чрез преживяване и на играта „Пътят на промяната“ в педагогическата практика.

Представяне на кандидата: редовен докторант Румяна Георгиева-Илиева е магистър по БЕЛ, настоящ председател-доброволец на „Център за учене чрез преживяване“ и учител по немски език, квалифициран Инструктор сред природата, преминала през квалификации и участия в проекти, развиващи я точно в перспективата на тези нейни професионални и личностни избори. Това съответствие прави усетлива и несъмнена автентичността на извършеното от замисъла до продукта – нещо, което предварително осигурява един доверителен и подкрепящ експертен прочит на труда.

Конкретни постижения в дисертационното изследване:

1. Оптимален обем с много богати източници. Отделните части са балансирани и съответни на балансирана концентрация върху значимите за темата проблеми: личностно преживяване, вариативни педагогически стратегии, съвременен

педагог, анализ на резултатите от експерименталното обучение и емпиричните проучвания.

2. В съответните параграфи авторката посочва много коректно определенията за основните понятия в труда си, които приема за работни. Съзнателен и целенасочен е опитът да реализира изследване според тези определения. Авторът аргументира позоваването си на едно или друго от тях.
3. Обект, предмет, цел и задачи са стегнато и кохерентно определени. Като цяло изследователските въпроси и хипотезата са ориентирани процедурата за теоретико-емпирични проверки.
4. Компетентно докторантката се позовава на изявени български и чуждестранни автори в съответните дялове на проблематиката. Ползват се и теоретически, и приложни разработки. Очевидно трудът е насочен към приноси на практико-приложно равнище.
5. Езикът и стилът на автора са издържани.
6. Изследването е подчертано автентично и авторско, осъществено в продължителен период от време с Експериментална и Контролна Групи. Отделно е направено емпирично проучване и работа в рамките не действително случил се проект. Цялото изследване е проникнато е от професионална ангажираност и отдаденост. **По този начин идеите на авторката ВЕЧЕ са и извън границите на затворено изследване и са в реалната практика с изявени положителни естествени ефекти – личностно ценностно развитие, познавателно развитие, гражданско развитие, себепознание чрез себerefлексия на базата на синергетизиране на личен опит и социална среда в разработената игра. За мен това са ирадиращи научни приноси, които тепърва взаимно ще се подсилват и мултиплицират-роят при вариативното случване на предложения конкретен продукт.**
7. Разработената игра „Пътят на промяната“ е трансформираща за всички участници в нея – и педагози, и деца и младежи. Това я прави бъдещна в контекста на трансформиращото компетентностно образование.

Целият текст е списан без излишно описателно теоретизиране, много плътно, целенасочено, и същевременно снабдяващ процедурите с необходимата понятийна, концептуална, смислово-ценностна и практико-приложна яснота.

Критически бележки:

1. Отчитам известно разминаване *между предмет и цел* – ако предмет е „процесуалното протичане при придобиване на опита“ (което само по себе си е малко неясно), то целта не би била „разкриване на същността, особеностите и ролята на педагогическото преживяване“, а педагогическото му организиране **(което всъщност и прави докторантката)** – т.е. педагогическите вариативни стратегии следва да минат на преден план.
2. Цяла трета част е посветена на *Модела*. Но той е разказан, а не показан. Това не акцентира и не го представя с основните изискуеми параметри – компоненти и съдържателни и функционални връзки между тях в система, за да позволява

действителното му същностно, но вариативно и адаптирано ползване от специалисти. След разсъждения за принципи, методи, средства, Моделът следва да се систематизира, визуализира, опише категориално с избрани и точни според автора понятия – ПРИНЦИПИ, ВЪТРЕСИСТЕМНИ ОТНОШЕНИЯ, КОМПОНЕНТИ, РАЗПОЛОЖЕНИЯ, КОНТЕКСТ. Тогава може и да се прецени рефлексията на автора – кое от този модел е авторско, кое заимствано, кое адаптирано. Сега принципите са по-скоро смислово, отколкото действено-„нормативно“ зададени; методите се нуждаят от класифициране на обучителни и възпитателни с посочване и визуализиране на пресечните им пунктове и как това се отразява на спецификата на средствата - за да се изведат отчетливо онези характеристики на предлагания опит от Румяна Илиева, които го правят нов и значим по новому в практиката.

3. Приносите на дисертацията коригирам в съответния абзац на рецензията.

Препоръка: За издаване на пособие за практиката, но **задължително е, според мен, да се разпишат още вариации**, за да се получи *цяла вариативна гъвкава програма* за училищна и за извънучилищна среда, като се промислят и оформят 4 типа вариации за четирите определени в началото на експертизата ми дименсии и произтичащи от тях конкретни такива – **синергично единяващи контексти и проблеми, деца и младежи, специалисти и партньори.**

Научни приноси: приемам посочените от кандидата – реалистични, действителни, оригинални, самодоказали се и случили се – **на емпирично и приложно равнище**. Като нека се приеме за стратегическо приносно допълнение и подчертаното по-горе за ирадиращия ефект в бъдеще. На теоретическо равнище предлагам повече съдържаност, приносите са „**към**“ направеното вече в български контекст и не като изначално обосноваване и включване на понятието учене чрез преживяване в българската педагогика и практика.

Автореферат и публикации: отразяват адекватно в библиографското и публично научно пространство труда и изследването на автора.

Заключение: Дисертационният труд представя един *много богат и автентичен професионален опит* на докторант Румяна Георгиева-Илиева, каквито се ценят високо в днешните педагогически изследвания. *Критическите бележки и препоръки изразяват убедено очакване за перспективно още по-осъзнато и мотивирано, вдъхновено развитие, а не за разколебаване.* Поради всички горни съображения и съответствие на процедурата на ЗРАСРБ, а на кандидата на националните наукометрични изисквания, **отдавам заслужената висока оценка на яснотата и точната логическа конструкция на труда и изследователската посока. Предлагам** убедено присъждане на образователната и научна степен на Румяна Александрова Георгиева-Илиева по ПН 1.2. Педагогика (ТВД).

10 май 2025

Автор:

София

(проф.дпн Янка Мерджанова)